

CHUYỂN ĐỔI SỐ TRONG BẢO TỒN DI SẢN ĐÁP ỨNG MỤC TIÊU PHÁT TRIỂN KẾT NỐI SÁNG TẠO MỸ THUẬT ỨNG DỤNG

Trần Thị Biển¹

Email: tranthibienr@gmail.com

Ngày tòa soạn nhận được bài báo: 29/09/2025

Ngày phản biện đánh giá: 15/10/2025

Ngày bài báo được duyệt đăng: 24/10/2025

DOI: 10.59266/houjs.2025.899

Tóm tắt: Chuyển đổi số là quá trình thu hẹp khoảng cách kết nối các ngành mỹ thuật ứng dụng, thu hút sự tham gia của nhiều lĩnh vực như: thiết kế đồ họa, thiết kế thời trang, thiết kế nội thất, kiến trúc với di sản văn hóa. Ứng dụng chuyển đổi số hỗ trợ đắc lực cho các nhà thiết kế dễ dàng tiếp cận, tương tác, tiếp thu tinh hoa di sản mang đến những tác động tích cực trong sáng tác thiết kế đương đại. Đó cũng có thể được hiểu là sáng tạo từ công nghệ làm cho di sản nhanh chóng đi vào thiết kế đầy nhanh quá trình cập nhật, ứng dụng và truyền tải đáp ứng nhu cầu của thị hiếu thẩm mỹ. Chuyển đổi số đã mở cho việc sáng tác thiết kế mỹ thuật ứng dụng một thế giới có nhiều tiềm năng. Nội dung nghiên cứu này bước đầu chỉ ra ưu điểm của việc khai thác tính ứng dụng của sáng tạo kỹ thuật số trong bối cảnh công nghiệp đang phát triển ở Việt Nam. Đó là cơ hội cung cấp cho con người nói chung, các nhà sáng tác thiết kế lĩnh vực mỹ thuật ứng dụng nói riêng những tiềm năng để sáng tạo, thiết kế các sản phẩm công nghiệp thích ứng với xã hội. Bên cạnh đó lý giải những vấn đề thực trạng liên quan đến đào tạo, quản lý và cơ chế hoạt động của quá trình chuyển đổi số với mỹ thuật ứng dụng hiện nay.

Từ khóa: Bảo tồn di sản, chuyển đổi số, kết nối sáng tạo mỹ thuật ứng dụng

I. Đặt vấn đề

Nghị quyết số 162/2024/QH15 về Phê duyệt chủ trương đầu tư Chương trình mục tiêu quốc gia về phát triển văn hóa giai đoạn 2025 - 2035: “Phần đầu 100% học sinh, học viên, sinh viên, trong hệ thống giáo dục quốc dân được tiếp nhận,

tham gia các hoạt động giáo dục nghệ thuật, giáo dục di sản văn hóa”². Di sản văn hoá là tài sản quý báu của dân tộc, được các thế hệ người Việt Nam giữ gìn, phát huy giá trị từ đời này sang đời khác. Trong đó, di sản các hiện vật mỹ thuật hiện còn lưu giữ tại các đình chùa mang nét đẹp hiện thân của bản sắc văn hóa dân tộc, ghi

¹ Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội

² Nghị quyết số 162/2024/QH15 về Phê duyệt chủ trương đầu tư Chương trình mục tiêu quốc gia về phát triển văn hóa giai đoạn 2025 - 2035, NQ Quốc hội Khóa XV, kỳ họp thứ 8/2024

nhận quá trình phát triển bền vững của đất nước. Những năm gần đây di sản văn hoá vật thể nói chung luôn được quan tâm, tạo được hiệu ứng tích cực trong đời sống xã hội. Những hoa văn trang trí trong mỹ thuật truyền thống mang những giá trị văn hoá đặc sắc, rất cần được kết nối với ngôn ngữ thiết kế hiện đại thông qua những thế mạnh của công nghệ số. Những năm gần đây nhiều hoạt động từ nghiên cứu khoa học, đào tạo lĩnh vực mỹ thuật ứng dụng đã quan tâm, tổ chức các hội thảo trong nước và quốc tế như: Hội thảo Đào tạo mỹ thuật ứng dụng trong bối cảnh phát triển công nghiệp văn hóa; Sáng tạo không giới hạn nghệ thuật công nghệ và đổi mới... được tổ chức hàng năm do Hiệp hội các trường Đại học Cao đẳng Việt Nam, Câu lạc bộ khối trường mỹ thuật ứng dụng tổ chức hàng năm. Việc kế thừa và sáng tạo từ di sản sẽ tăng cường yếu tố thẩm mỹ và công năng, bởi các sản phẩm thiết kế ứng dụng luôn là nhu cầu gắn liền với cuộc sống con người.

II. Cơ sở lý thuyết

Bài viết vận dụng lý thuyết chuyển đổi số để khai thác di sản văn hoá vật thể là những hiện vật mỹ thuật tồn tại trong không gian tôn giáo của người Việt. Đó chính là những biểu tượng ghi nhận các hoạt động trong cuộc sống của con người. Đó là những tri thức dân gian còn được lưu giữ như là những di sản văn hóa bản địa, tri thức địa phương mang trong mình giá trị lịch sử, văn hóa. Thông qua luận điểm kết nối các nhà thiết kế khai thác các hoa văn truyền thống dân tộc để thiết kế sản phẩm đồ họa, thời trang, nội thất và các tác phẩm tạo hình. Vậy nên, chuyển đổi số sẽ giúp cho việc bảo tồn,

phổ cập, lan tỏa dưới nhiều chiều cạnh, góc nhìn của các họa sĩ và nhà thiết kế. Tăng cường sự tương tác liên ngành giữa các sản phẩm thiết kế với triết lý, quan điểm lý thuyết trong thiết kế công nghệ, cùng gìn giữ bản sắc văn hóa nhưng lan tỏa được tính hiện đại.

III. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu khoa học, công nghệ và liên ngành phân tích, tổng hợp, đối chiếu trong quá trình thực hiện, nghiên cứu này hướng tới ứng dụng chuyển đổi số vào bảo tồn và kết nối thiết kế sáng tạo lĩnh vực mỹ thuật ứng dụng. Sử dụng tính ứng dụng của chuyển đổi số để bảo tồn các di sản như những báu vật để tạo hành trang kết nối sáng tạo ra các sản phẩm mỹ thuật ứng dụng (thiết kế thời trang, thiết kế nội thất, thiết kế đồ họa... Sử dụng phương pháp khảo sát, đánh giá hiệu quả của chuyển đổi số để giải quyết các vấn đề về thiết kế mỹ thuật ứng dụng từ di sản phù hợp với nhu cầu đổi mới trong đời sống xã hội hiện nay.

IV. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

4.1. Ứng dụng chuyển đổi số hỗ trợ đắc lực cho các nhà thiết kế dễ dàng tiếp cận, tương tác, tiếp thu tinh hoa di sản mang đến những tác động tích cực trong sáng tác thiết kế đương đại

Năm 2001, trong Luật Di sản được Quốc hội nước cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam thông qua, lần đầu tiên có chương về “Bảo vệ và phát huy di sản văn hóa phi vật thể”³. Những năm gần đây, Việt Nam đã có những chính sách và hành động trong việc bảo vệ di sản văn hóa, không chỉ cố gắng giữ gìn di sản văn hóa

³ Luật di sản văn hóa (Năm 2001), *Luật Di sản được Quốc hội nước cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, số 28/2021/QH áp dụng 2024*

đó ở dạng ban đầu, mà còn phải nỗ lực gắn di sản đó với đời sống xã hội. Trong thời đại công nghệ phát triển mạnh mẽ, chuyển đổi số đã chỉ ra xu hướng phát triển, là chìa khóa mở ra không gian sáng tạo mới cho nghệ thuật, đặc biệt là lĩnh vực thiết kế mỹ thuật ứng dụng. Bên cạnh đó Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng khẳng định quan điểm chỉ đạo “phát triển văn hóa là nền tảng tinh thần”, “khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, ý chí tự cường dân tộc, sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc; phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa, sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và của nền văn hóa, con người Việt Nam, bồi dưỡng sức dân, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực”⁴.

Thông qua việc số hóa hiện vật, họa tiết truyền thống còn được lưu giữ tại các công trình kiến trúc và bảo tàng để các nhà thiết kế có thể nghiên cứu và ứng dụng những tinh hoa văn hóa đó vào trong các sản phẩm đương đại. Phương pháp này đã chỉ ra lợi ích của việc bảo tồn giá trị truyền thống theo cách hiện đại, đồng thời khơi nguồn cảm hứng sáng tạo độc đáo giúp các nhà thiết kế tạo nên các sản phẩm vừa mang dấu ấn bản sắc dân tộc, vừa đáp ứng thị hiếu hiện đại. Trên thực tế hiện nay có

nhiều công nghệ hiện đại như AI, thực tế ảo (VR), thực tế tăng cường (AR), in 3D, phần mềm thiết kế đồ họa, dữ liệu số hóa di sản... đã và đang tạo ra một “hướng tiếp cận mới” với vô vàn tiềm năng cho các nhà thiết kế. Một trong những lợi ích rõ rệt nhất mà chuyển đổi số mang lại là khả năng tiếp cận và khai thác kho tàng di sản văn hóa một cách nhanh chóng, trực quan và linh hoạt. Không gian sáng tạo trong thiết kế mỹ thuật ứng dụng cũng đã được mở rộng vượt khỏi giới hạn vật lý nhờ vào các công cụ kỹ thuật số. Nhà thiết kế có thể làm việc trên nền tảng số và tính ứng dụng ở bất cứ đâu, trải nghiệm ý tưởng từ nhiều chiều cạnh khác nhau như: Điền dã từ di tích, sao chép, in rập, trải nghiệm tại các nơi trưng bày hiện vật hay thông qua hệ thống Internet truy cập hình ảnh, họa tiết, hình khối, chất liệu... của các hiện vật, kiến trúc, trang phục truyền thống mà không cần đến tận nơi. Từ đó các sáng tác thiết kế trở nên dễ dàng thay đổi bố cục, màu sắc, chất liệu chỉ với vài thao tác. Chuyển đổi số cũng cho phép mô phỏng sản phẩm ở nhiều định dạng khác nhau, giúp quá trình sáng tạo trở nên linh hoạt, tiết kiệm chi phí và thời gian, đồng thời gia tăng tính tương tác và trải nghiệm với người dùng.

⁴ Tạp chí cộng sản <http://www.tapchicongsan.org.vn>

Phát triển ý tưởng thiết kế từ hình tượng chim phượng trên kiến trúc đình làng - Bài học từ học viên cao học trường ĐH Kiến trúc Hà Nội

Nguồn: Tác giả bài viết

Từ ý tưởng khởi nguồn lấy cảm hứng chi tiết chạm khắc chim phượng trên cấu kiện gỗ của đình làng là di sản văn hóa mang giá trị thẩm mỹ về ý nghĩa biểu tượng. Hình ảnh chim phượng được chọn làm chủ đề nhằm truyền tải thông điệp thịnh vượng, thanh cao và may mắn, phù hợp với những giá trị, tinh thần phục vụ cho thiết kế sản phẩm bao bì lễ Tết. Từ nguyên mẫu điêu khắc gỗ, hình tượng chim phượng được nghiên cứu, cách điệu và tái cấu trúc bằng ngôn ngữ đồ họa hiện đại. Vận dụng chuyển đổi số để kết hợp thiết kế sản phẩm vừa giữ được tinh thần văn hóa truyền thống, vừa phù hợp với phong cách thương hiệu Cocoon, một thương hiệu mỹ phẩm thuần chay, đề cao sự tinh tế và thân thiện với môi trường. Chuyển đổi số đã là cơ hội để các thiết kế mang yếu tố văn hóa bản địa Việt Nam được lan tỏa rộng rãi hơn trong bối cảnh toàn cầu hóa.

Trong chương trình Hỗ trợ nền Kinh tế Sáng tạo, một khoá học dành cho các nhà hoạch định chính sách, diễn giả Indy Johar đã lập luận rằng: do những áp lực như biến đổi khí hậu, thế giới quan của

chúng ta không thể như cũ được và các thành phố cần phải suy nghĩ lại về cách họ hỗ trợ sự sáng tạo, trí tưởng tượng và cách làm việc cùng nhau của mọi người. Các thành phố nên hiểu và khai thác được trí tuệ tập thể của con người. Các ngành công nghiệp văn hóa sáng tạo có thể đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ các loại hình phát triển địa phương mới. Trong nền kinh tế mới, mối quan hệ giữa thế giới vật chất và kỹ thuật số sẽ biến đổi. Những cuộc gặp gỡ trên nền tảng số sẽ là mặc định và tiếp xúc trực tiếp sẽ ngày càng có giá trị. Tuy nhiên, để tận dụng tốt những tiềm năng mà chuyển đổi số mang lại, đòi hỏi các nhà thiết kế không chỉ giỏi chuyên môn mà còn cần thích nghi nhanh với công nghệ số, đồng thời có ý thức giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc⁵. Sự kết hợp giữa cái mới của công nghệ và cái đẹp của truyền thống sẽ là con đường để thiết kế mỹ thuật ứng dụng Việt Nam phát triển bền vững và tạo dấu ấn riêng trên bản đồ sáng tạo thế giới. Như vậy, chuyển đổi số trở thành cầu nối giữa các nhà thiết kế và vốn kho tàng phong phú của dân tộc.

⁵ Chương trình *Hỗ trợ nền Kinh tế Sáng tạo, một khoá học dành cho các nhà hoạch định chính sách*, tổ chức tại Viện Văn hóa, Nghệ thuật, Thể thao và Du lịch Việt Nam, năm 2025.

4.2. Chuyển đổi số đã mở ra việc sáng tác thiết kế mỹ thuật ứng dụng một thế giới có nhiều tiềm năng

Trong bối cảnh công nghệ ngày càng phát triển mạnh mẽ, mỹ thuật ứng dụng được thiết kế sáng tạo bằng phương thức làm việc, chuyển đổi số mở ra một thế giới sáng tạo nhiều tiềm năng cho các nhà thiết kế từ việc tiếp cận chất liệu, thể hiện ý tưởng và kết nối với công chúng. Thông qua các công nghệ như số hóa 3D, thực tế ảo (VR), thực tế tăng cường (AR), hay thư viện số, thậm chí còn tạo ra mascot hỗ trợ cho công việc giảng dạy, sinh hoạt. AR/VR cho phép họa sỹ thiết kế dễ dàng tiếp cận vào không gian di sản: xem một công trình kiến trúc, làng nghề tranh dân gian, lựa chọn hoa văn, chủ đề để trải nghiệm vào thiết kế sản phẩm. AI hỗ trợ phân tích phong cách, motif, màu sắc đưa ra gợi ý thiết kế ứng dụng từ mẫu được tiếp cận. Bằng hình ảnh, mô hình và thông tin về các họa tiết, kiến trúc, trang phục, chất liệu truyền thống... đều có thể được lưu trữ, truy cập và sử dụng trong thiết kế đương đại. Từ đó, những yếu tố văn hóa bản địa có thể được làm mới, cách điệu và tái hiện sinh động trong các sản phẩm thiết kế hiện đại như đồ họa, thời trang, nội thất, bao bì...

Các phần mềm thiết kế đồ họa, công cụ vẽ kỹ thuật số, công nghệ dựng

mô hình 3D, in ấn kỹ thuật số... giúp nhà thiết kế linh hoạt thử nghiệm, chỉnh sửa, mô phỏng sản phẩm trong môi trường ảo trước khi đưa vào sản xuất thực tế. Điều này không chỉ tiết kiệm thời gian, chi phí mà còn tạo điều kiện để người sáng tác thỏa sức sáng tạo, thử nghiệm và đổi mới tư duy thiết kế. Ngoài ra, chuyển đổi số cũng tạo nên một môi trường kết nối mạnh mẽ giữa người thiết kế tới người thụ hưởng và thị trường. Các nền tảng trực tuyến, mạng xã hội, triển lãm số hay thương mại điện tử giúp các sản phẩm mỹ thuật ứng dụng tiếp cận công chúng rộng rãi hơn, vượt qua giới hạn không gian và thời gian. Từ đó, các tác phẩm mang bản sắc văn hóa địa phương có cơ hội lan tỏa ra thị trường toàn cầu, đóng góp vào phát triển công nghiệp sáng tạo và kinh tế văn hóa nhiều tiện ích và tích cực.

Chuyển đổi số không chỉ giúp bảo tồn di sản hiệu quả hơn, mà còn là công cụ mạnh mẽ mở rộng không gian sáng tạo cho các nhà thiết kế trong mỹ thuật ứng dụng. Tác động tích cực nhận thấy từ di sản qua chuyển đổi số là đa chiều cùng khả năng lan tỏa nhanh, nâng cao giá trị nghệ thuật và thương mại của sản phẩm. Di sản mỹ thuật truyền thống cung cấp hình ảnh, chất liệu, ý nghĩa biểu tượng qua câu chuyện giàu bản sắc tạo nền tảng cho các ý tưởng thiết kế độc đáo.

Thiết kế bìa sách mỹ thuật từ hoa văn trang trí đình làng

Nguồn: Tác giả bài viết

Những thiết kế ứng dụng từ di sản thường mang dấu ấn riêng, dễ nhận diện thương hiệu, tạo bản sắc văn hóa rõ ràng. Từ những chi tiết hoa văn trang trí trên kiến trúc đình làng họa sỹ thiết kế đã chọn lựa, xây dựng phác thảo để triển khai thành sản phẩm đồ họa như thiết kế bìa sách mỹ thuật. Sự phù hợp hay đồng bộ từ nội dung đến hình thức được họa sỹ cân nhắc thiết kế đạt hiệu quả cao nhất. Từ đó cho thấy chuyển đổi số đã tạo điều kiện để di sản truyền thống trở thành nguồn cảm hứng sáng tạo chứ không chỉ là yếu tố trưng bày, bảo tồn. Đây cũng chính là hướng đi mới cho mỹ thuật ứng dụng: thiết kế có bản sắc từ các lĩnh vực thiết kế đồ họa, thiết kế thời trang, thiết kế nội thất bắt nhịp xu thế toàn cầu.

V. Kết luận

Bảo tồn di sản văn hoá phi vật thể không chỉ là tiếp thu tinh hoa quá khứ, xử lý tốt mối quan hệ trong hiện tại, mà còn phải luôn hướng tới nền văn hóa đích thực vì sự phát triển bền vững, vì hạnh phúc của con người. Vì vậy chuyển đổi số không chỉ là một công cụ hỗ trợ, mà đang mở ra một thế giới đầy tiềm năng cho thiết kế, sáng tạo mỹ thuật và mỹ thuật ứng dụng. Di sản văn hóa truyền thống được sống lại trong dòng chảy xã hội công nghệ số như cách mà các nhà thiết kế đang thực hiện: thiết kế thời trang hiện đại lấy cảm hứng từ trang phục dân tộc, hay những hoa văn

trang trí truyền thống trên đá, gỗ, gốm, tranh dân gian sẽ được sáng tác thiết kế đồ họa bao bì, nội thất... như sự gìn giữ và quảng bá vẻ đẹp của quê hương dân tộc.

Các nhà thiết kế có thể bút phá, sáng tạo, và lan tỏa giá trị nghệ thuật gắn với bản sắc văn hóa trong kỷ nguyên số thông qua hành trình sáng tạo. Công nghệ số cũng tạo ra những tư duy thiết kế phong phú, đa dạng để họa sỹ thiết kế có thể có thêm công cụ thuận lợi trong việc thực hiện các ý tưởng kết nối với công chúng và thị trường toàn cầu. Công nghệ số kết nối truyền thống, ứng dụng công nghệ và truyền cảm hứng đương đại thông qua sản phẩm thiết kế nâng tầm và quảng bá hình ảnh của dân tộc trong kỷ nguyên số.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Trần Thị Biên, Phạm Hồng Thanh (2025), *Khai thác di sản văn hóa trong đào tạo mỹ thuật ứng dụng và vận dụng AI, Kỷ yếu Hội thảo khoa học quốc gia về mỹ thuật ứng dụng năm 2025, tổ chức tại trường Đại học Thái Nguyên: Sáng tạo không giới hạn: Nghệ thuật, công nghệ và đổi mới; CLB khởi trường mỹ thuật ứng dụng, Nxb Mỹ thuật.*
- [2]. Câu lạc bộ khởi đào tạo giáo viên nghệ thuật (2021), *Chuyển đổi số trong giáo dục nghệ thuật, Kỷ yếu hội thảo, trường Đại học sư phạm nghệ thuật TW tổ chức năm 2021, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội*

- [3]. Hiệp hội các trường đại học, cao đẳng Việt Nam (2024), *Đào tạo mỹ thuật ứng dụng trong bối cảnh phát triển công nghiệp văn hóa*, Kỹ yếu hội thảo, tổ chức tại trường Đại học Kiến trúc Hà Nội, Nxb Mỹ thuật.

DIGITAL TRANSFORMATION IN HERITAGE PRESERVATION TO FOSTER CREATIVE CONNECTIVITY IN APPLIED FINE ARTS

*Tran Thi Bien*⁶

Abstract: Digital transformation is the process of narrowing the gap connecting applied arts, attracting the participation of many fields such as graphic design, fashion design, interior design, architecture with cultural heritage. The application of digital transformation effectively supports designers to easily access, interact, and absorb the essence of heritage, bringing positive impacts to contemporary design creation. It can also be understood as creativity from technology that makes heritage quickly enter design, accelerating the process of updating, applying and transmitting to meet the needs of aesthetic tastes. Digital transformation has opened up a world of great potential for applied art design creation. This research content initially points out the advantages of exploiting the applicability of digital creativity in the context of developing industry in Vietnam. It is an opportunity to provide people in general, and designers in the field of applied arts in particular, with the potential to create and design industrial products that adapt to society. In addition, it explains the current issues related to training, management and the operating mechanism of the digital transformation process with applied arts today.

Keywords: Heritage preservation, digital transformation, creative connection of applied arts

⁶ Hanoi Architectural University